

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศตามแนวทาง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) ความหมายโดยรวมคือแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเจริญเติบโตจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งสามารถรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมเป็นแนวทางที่ยอมรับและนำมาประยุกต์เป็นการจัดทำแผนพัฒนาของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งมักประสบกับปัญหาจึงเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเป้าหมายแรกคือการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในการจัดวางระบบเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้เป็นเงินตราเข้าประเทศเป้าหมายที่สองคือการทดสอบคุณภาพชีวิตในสังคมโดยเน้นการกระจายความเจริญเติบโตและความมั่งคั่งในสวัสดิการขั้นพื้นฐานซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อภาระต่อตัวในการด้านความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศระบบเศรษฐกิจภาคการเกษตรของประเทศไทยมีความชัดเจนมากที่สุดภาคเศรษฐกิจประเทศหนึ่งในการนำแนวทางสายกลางที่เน้นความยั่งยืนมาใช้ในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้อาชีพการเกษตรสามารถเป็นทางเลือกในการสร้างอาหาร รายได้ การจ้างงานและที่อยู่อาศัยของประชากรที่สำคัญที่สุดเป็นวิถีชีวิตที่มีความสุขของสังคมชนบทอันเป็นการกระตุ้นแนวคิด โดยมุ่งเน้น “การเกษตรแบบยั่งยืน” (Sustainable Agriculture) ให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังโดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้ดั้งเดิมตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชนบทให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสมดุลแต่ในปัจจุบันนี้การทำเกษตรกรรมของไทยมักประสบปัญหาการขาดทุนซึ่งหนึ่งในสาเหตุของปัญหานี้เกิดจากรายจ่ายในการจัดซื้อสารเคมีจำนวนมากมาใช้เพื่อเร่งผลผลิตทางการเกษตร อย่างไรก็ตาม หากผลผลิตที่ได้มีราคาตกต่ำการขาดทุนก็ยังคงมีอยู่อย่างไม่จบไม่สิ้นและในปัจจุบันกระแสการดูแลสุขภาพของประชากรก็มามากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคหันมาใส่ใจในการเลือกซื้ออาหารที่ปลอดภัยและปราศจากสารเคมีต่าง ๆ ที่จะเป็นพิษต่อร่างกาย ด้วยเหตุนี้เกษตรกรหลายรายจึงคิดหาวิธีการทำเกษตรกรรมที่เรียกว่า “เกษตรอินทรีย์” (Organic Agriculture) เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่เป็นที่ต้องการของตลาด โดยการพยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้ปัจจัยการผลิตภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ซึ่งวิธีการทำเกษตรแนวนี้จะไม่เป็นอันตรายต่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายเพื่อผลักดันให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรปลอดภัยนั้น ยังประสบปัญหาทั้งด้านเทคนิคและกระบวนการอยู่มาก

จึงทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ได้ยังไม่มากเท่าที่ควรจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพียง 25,000 ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.02 ของพื้นที่เกษตรทั้งประเทศเท่านั้น (กรีนเนท/มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, 2546) ซึ่งการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์นี้ เกิดจากการที่เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งจากภายใน และภายนอกชุมชน โดยการเข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน การประชุมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และการที่ตลาดเริ่มมีอุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลอดภัยพิษมากขึ้น เกษตรกรตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของกลุ่มเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยน รูปแบบการผลิตเข้าสู่ระบบการเกษตรอินทรีย์ได้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมชัดเจนจนได้รับ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ผลผลิตทางการเกษตรจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ในปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ซึ่งพบว่ามีเกษตรกรถึง 6 หมู่บ้านจากทั้งหมด 10 หมู่บ้านที่ปรับเปลี่ยนมา ทำเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 75 ของหมู่บ้านทั้งตำบลสะลวงการปรับเปลี่ยนของกลุ่มเกษตรกร มาทำเกษตรอินทรีย์นี้นับว่าเป็นการเคลื่อนไหวของคนในชุมชนที่น่าสนใจติดตามศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงความรู้และการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม เกษตรกรในตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่โดยคาดหวังว่าการศึกษารุ่นนี้จะ เป็นแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตลอดจนการปรับปรุงคุณภาพของดินและการฟื้นฟู สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ดีขึ้นในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกษตรกรรมแบบเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับการ ปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสภาพการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรและเป็น แนวทางในการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อจะขยายพื้นที่ด้านเกษตรอินทรีย์ต่อไปใน อนาคต

สมมุติฐาน

ลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ
เกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงความรู้และการปฏิบัติเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่ม
เกษตรกร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
 - 1.1 อายุ
 - 1.2 เพศ
 - 1.3 ระดับการศึกษา
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
 - 2.1 แรงงานในครัวเรือน
 - 2.2 ขนาดของพื้นที่ผลิตเกษตรกรอินทรีย์
 - 2.3 รายได้จากการขายผลผลิต
 - 2.4 เงินทุน
3. ปัจจัยทางสังคม
 - 3.1 การรับรู้ข่าวสาร
 - 3.2 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 - 3.3 ตำแหน่งทางสังคม

การปฏิบัติเกษตรกรอินทรีย์
ของกลุ่มเกษตรกรในตำบล
สะลวง อำเภอมะริม จังหวัด
เชียงใหม่

นิยามศัพท์

เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลของธรรมชาติ และความหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เน้นการใช้วัตถุดิบอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง การรวมกลุ่มกันของเกษตรกรเพื่อทำเกษตรอินทรีย์

อายุ หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกรจนถึงวันสำรวจ

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์นับเป็นจำนวนปี ที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน

ความรู้ หมายถึง แหล่งความรู้ต่างๆที่เกษตรกรได้รับในการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร

การปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรโดยอาจเป็นผลมาจากการได้รับความรู้หรือเกิดจากประสบการณ์ของเกษตรกรเอง

จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนแรงงานสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดทั้งที่เป็นแรงงานในภาคเกษตรและแรงงานนอกภาคเกษตร

รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้สุทธิของครัวเรือนทั้งในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม

ประสบการณ์ฝึกอบรม หมายถึง เกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

การได้รับข่าวสาร หมายถึง แหล่งข่าวสารความรู้ทั่วไปด้านการเกษตรที่เกษตรกรได้รับ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เอกสาร วารสาร หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตร หมายถึง ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและเอกชน ที่มีหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์